

Målnummer: Ö2942-07 **Avdelning:** 2

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2008-04-23

Rubrik: Tredje man har i utmätningssökandens utmätningssökanden styrkt att en utmätt bil i gäldenärens besittning ursprungligen förvärvats av henne för egen räkning men har inte, mot omständigheter som anförts av utmätningssökanden, förmått visa att hon fortfarande ägde bilen vid utmätningstillfället. Utmätningen har inte hävts, men föreläggande enligt 4 kap. 20 § utsökningsbalken har meddelats. (NJA 2007 s. 163)

Lagrum: 4 kap. 18 § och 20 § utsökningsbalken (1981:774)

Rättsfall:

- NJA 1983 s. 436
- NJA 1983 s. 358
- NJA 1983 s. 553
- NJA 1984 s. 132
- NJA 1984 s. 375
- NJA 1984 s. 456
- NJA 1985 s. 320
- NJA 1986 s. 115
- NJA 1986 s. 443
- NJA 1999 s. 594
- NJA 2006 s. 367
- NJA 2007 s. 163

REFERAT

För betalning av statens fordran på L.H. utmätte Kronofogdemyndigheten, enhet Göteborg, den 13 september 2006 en personbil av märket Hyundai Getz. Bilen värderades av förrättningsmannen till 70 000 kr. Med anledning av L.H:s behov av bil för att ta sig till och från arbetet förbehölls han 25 000 kr för att kunna köpa en ersättningsbil.

Göteborgs tingsrätt

L.H. och hans mor I.H. överklagade utmätningen vid Göteborgs tingsrätt och gjorde gällande att bilen ägdes av I.H.

Tingsrätten (tingsfiskalen Robert Eneljung) lämnade med hänvisning till ett yttrande av kronofogdemyndigheten överklagandet utan bifall i beslut den 24 november 2006.

Hovrätten för Västra Sverige

I.H. och L.H. överklagade i Hovrätten för Västra Sverige.

Hovrätten fann i beslut den 15 december 2006 inte skäl att meddela prövningstillstånd.

I.H. överklagade beslutet till HD, som i beslut den 21 mars 2007, med ändring av hovrättens beslut, meddelade tillstånd till målets prövning i hovrätten (NJA 2007 s. 163).

Vid föredragning av målet i hovrätten antecknades följande.

Efter att målet återupptagits i hovrätten har I.H. vidhållit sitt yrkande att

utmätningen skall hävas. Hon har till stöd för sin talan bland annat anfört följande. Det är hon som äger bilen och inte L.H. Bilen förvärvades och betalades av henne och i samband med köpet registrerades hon som ägare till den och tecknade försäkring för densamma. Hon saknar körkort men bilen inköptes i syfte att lånas ut till L.H., eftersom denne behövde bil för att kunna ta sig till och från arbetet, samt för att L.H. skulle kunna hjälpa henne och hennes man, som är handikappade och 75 respektive 80 år, med resor till läkarbesök. Att L.H. senare kom att registreras som ägare i bilregistret och som försäkringstagare hos försäkringsbolaget beror på att ett försäkringsfall inträffade. Hon fick då uppgift från försäkringsbolaget att försäkringen inte gällde när L.H. körde bilen, om inte bilen var registrerad på honom och han tecknade försäkringen för bilen. Någon verklig överlåtelse av bilen till L.H. har inte skett. Bilen har tagits upp i hennes och hennes mans förmögenhetsdeklaration.

Skatteverket har motsatt sig att utmätningen hävs och har anfört att det inte kan anses framgå att bilen tillhör I.H. Skatteverket har dock förklarat sig inte ha något att erinra mot att ett föreläggande enligt 4 kap. 20 § UB meddelas.

I.H. har till stöd för sin talan ingett ett köpeavtal daterat den 21 juni 2005, där hon anges som köpare av bilen, och ett försäkringsbrev enligt vilket bilen försäkrades med henne som försäkringstagare från den 29 juni 2005. Av utdrag från bilregistret framgår vidare att I.H. samma dag registrerades som ägare till bilen. Hon har även gett in ett läkarintyg utvisande att hon i mars 2007 vårdats för blodpropp samt en handling med rubrik försäkringspapper enligt vilken L.H. godkänner att han inte är ägare av bilen.

Av övriga handlingar i målet framgår att L.H. vid tiden för köpet av bilen var utsatt för löneutmätning, att han den 8 maj 2006 registrerades som ägare till bilen och att han samma dag registrerades som försäkringstagare hos försäkringsbolaget.

Hovrätten (hovrättsråden Ulla Kragh Munck och Nanna Töcksberg samt tf. hovrättsassessorn Anna Hjort Ööpik, referent) anförde i beslut den 4 juli 2007:

I målet är ostridigt att L.H. vid utmätningstillfället hade bilen i sin besittning. Han skall därför enligt 4 kap. 18 § första stycket UB anses vara ägare till bilen om det inte framgår att bilen tillhör någon annan. För att utmätningen skall hävas på talan av I.H. måste det således framgå av utredningen att bilen tillhör henne.

Besittning till egendom anses utgöra ett så pass starkt stöd för besittarens äganderätt att det är motiverat att kräva förhållandevis mycket för att presumtionen skall brytas. Härtill kommer att det praktiskt sett är nödvändigt att uppställa ett ganska strängt krav på bevisningen. Man måste helt enkelt kräva att den som lånar ut, hyr ut eller deponerar sin egendom använder sig av skriftlig handling eller på annat sätt på förhand sörjer för betryggande bevisning. Underlåter han det, riskerar han att göra en förlust (se Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, 1987, s. 124 f.).

För att bryta presumtionen är det således inte tillräckligt att saken är tveksam, utan det krävs att det är styrkt att egendomen inte tillhör gäldenären. Bevisbördan för detta åligger I.H. och det är alltså hon som skall styrka att hon förvärvat bilen för egen räkning och att L.H. hade bilen i sin besittning utan att äga den.

I.H. och L.H. har inte tecknat något skriftligt låneavtal gällande bilen. Av utredningen framgår även att det har varit L.H. som hela tiden använt bilen, att han på grund av sin problematik har haft särskilt stort behov av bilen samt att hans ekonomi inte har tillåtit att han själv förvärvat en bil. Varken I.H. eller hennes make har heller något körkort. Redan dessa omständigheter talar starkt enligt hovrättens mening för att I.H. köpte bilen åt L.H. Därtill kommer att L.H. numera är registrerad ägare till bilen och står för bilens försäkring. Mot denna

bakgrund har I.H. inte styrkt att hon köpt bilen för egen räkning. Vid sådana förhållanden kan det heller inte anses framgå att bilen tillhör henne. Med hänsyn till den utredning som lagts fram till stöd för påståendet om I.H:s äganderätt anser hovrätten dock att det finns skäl att förelägga henne att väcka talan om äganderätten.

Hovrätten ändrar tingsrättens beslut endast på det sätt att hovrätten med tillämpning av 4 kap. 20 § UB förelägger I.H. att inom en månad från det att hovrättens beslut delgavs henne väcka talan vid Göteborgs tingsrätt mot staten genom skatteverket och mot L.H. angående äganderätten till den utmäta bilen. Väcks inte talan inom denna tid, förlorar I.H. sin rätt mot staten, om inte staten inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot henne.

Högsta domstolen

I.H. överklagade och yrkade att utmätningen av personbilen skulle hävas.

Skatteverket bestred ändring men anförde att tidsfristen för I.H. att väcka talan skulle räknas från det att hon delgavs HD:s beslut.

HD förordnade i beslut den 27 november 2007 att ytterligare åtgärd för verkställighet av Kronofogdemyndighetens utmättningsbeslut den 13 september 2006 tills vidare inte fick ske.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Charlotte Dahl, föreslog i betänkande följande beslut:

Skäl

För betalning av statens fordran på L.H. utmätte kronofogdemyndigheten den 13 september 2006 en personbil av märket Hyundai Getz med registreringsnummer WMG 779. Bilen var vid utmätningstillfället i L.H:s besittning, varför han enligt 4 kap. 18 § UB skall anses vara ägare till den, om det inte framgår att den tillhör annan.

L.H:s mor, I.H., har hävdatt att hon äger bilen, men att den har lånats ut till sonen. För att kunna vinna framgång med sitt överklagande av utmättningsbeslutet har I.H. att inledningsvis visa att hon förvärvat bilen för egen räkning och att den lånats ut till L.H.

I.H. har till stöd för sin talan ingett ett köpeavtal daterat den 21 juni 2005 där hon av bilfirman anges som köpare till bilen. Vidare har hon gett in ett försäkringsbrev enligt vilket bilen försäkrades med henne som försäkringstagare från den 29 juni samma år. Av utdrag från bilregistret framgår att I.H. registrerades som ägare till bilen samma dag.

En sådan utredning som den ovan beskrivna får i regel anses vara tillräcklig för att visa ursprunglig äganderätt. I detta fall har inte heller kronofogdemyndigheten ifrågasatt att I.H. var den ursprunglige ägaren till fordonet. Hon får därför sägas ha styrkt sitt påstående att det var hon som förvärvade bilen.

Detta ensamt kan dock inte bryta presumtionen eftersom den ursprungliga äganderätten inte erbjuder någon förklaring till varför bilen befinner sig i L.H:s besittning. I.H. har därför att också visa att hon har lånat ut bilen till L.H. För att hennes anspråk skall kunna godtas krävs i princip att det styrks med skriftliga bevis t.ex. kontrakt angående lån (jfr Gregow, Tredje mans rätt till utmätning, s. 129, och Eilard, Exekutionsrättsliga uppsatser, 2 uppl., s. 98 f.). I.H. har som enda bevisning i denna del åberopat en handling benämnd Försäkringspapper. Handlingen är underskriven av L.H., I.H. och L-t H., fader till L.H., och är daterad den 9 maj 2006. I handlingen uttrycks att det är föräldrarna som äger bilen. Handlingen kan inte tillmätas något bevisvärde

eftersom det i den löpande texten anges att den är ställd till Hovrätten för Västra Sverige. Eftersom tvisten inte ens hade inletts vid den angivna tidpunkten uppstår tvivel om den är korrekt daterad. I.H. har således inte förmått att prestera någon hållbar bevisning för sitt påstående om lån och hon kan därför inte anses ha bättre rätt till fordonet.

Vid denna bedömning saknas anledning att gå in på frågan om vem som har bevisbördan för påståendet att I.H. efter sitt förvärv överlätit bilen på L.H. eller att det varit fråga om ett skenavtal.

Vid denna utgång skall HD:s beslut om inhibition inte längre gälla.

Det tid av en månad inom vilken I.H. har att väcka talan mot staten och L.H. skall räknas från dagen för HD:s beslut.

HD:s avgörande

HD ändrar hovrättens beslut endast på det sätt att tiden för att med tillämpning av 4 kap. 20 § UB väcka talan vid Göteborgs tingsrätt bestäms till en månad från dagen för HD:s beslut.

HD:s beslut den 27 november 2007 om inhibition skall inte längre gälla.

HD (justitieråden Leif Thorsson, Kerstin Calissendorff, Anna Skarhed, referent, och Gudmund Toijer) meddelade den 23 april 2008 följande slutliga beslut:

Skäl

För betalning av statens fordran på L.H. utmätte Kronofogdemyndigheten den 13 september 2006 en personbil av märket Hyundai Getz. Vid utmätningstillfället var bilen i L.H:s besittning. L.H:s mor, I.H., har överklagat utmätningens beslut och yrkat att utmätningen skall upphävas eftersom hon äger bilen.

I.H. har uppgett att hon saknar körkort och att bilen inköptes i syfte att lånas ut till sonen L.H., eftersom denne behövde bil för att kunna ta sig till och från arbetet samt för att sonen skulle kunna hjälpa henne och hennes make, som vid köpet var 74 respektive 78 år, med resor till läkarbesök. Av handlingarna i målet framgår att L.H. vid tiden för köpet av bilen var utsatt för löneutmätning. I.H. har uppgett att bilens värde tagits upp i makarnas förmögenhetsdeklaration samt i bouppteckningen efter hennes numera avlidne make.

I.H. har till stöd för sitt yrkande ingett ett köpeavtal med Frontbilar i Sisjön AB daterat den 21 juni 2005, där hon anges som köpare av bilen samt ett försäkringsbrev enligt vilket bilen försäkrades med henne som försäkringstagare från den 29 juni 2005. Av utdrag från bilregistret framgår att hon samma dag registrerades som ägare till bilen.

Den 8 maj 2006 registrerades L.H. i bilregistret som ägare till bilen och hos försäkringsbolaget som försäkringstagare. Som förklaring till detta har I.H. uppgett att hon, sedan ett försäkringsfall inträffat, fick uppgift från försäkringsbolaget att försäkringen inte gällde när L.H. körde bilen, om inte bilen var registrerad på honom och han tecknade försäkring för bilen; någon verklig överlåtelse av bilen till L.H. har inte gjorts. Till stöd för att någon överlåtelse inte har skett har I.H. åberopat en handling, daterad den 9 maj 2006, ställd till Hovrätten för Västra Sverige och ingiven dit i december 2006, i vilken anges att försäkringen ändrades på L.H. enligt Folksam, men att bilen ägs av henne och maken och inte av L.H. samt att det var hon som betalat köpeskillingen. Handlingen är undertecknad av makarna och av L.H.

En gäldenär skall anses vara ägare till lös egendom som han har i sin besittning, om det inte framgår att egendomen tillhör annan (4 kap. 18 § första

stycket UB). Att besittningen utgör en presumtion för gäldenärens äganderätt har sin grund i antagandet att lös egendom regelmässigt tillhör den som har egendomen i sin besittning och hänger samman med den betydelse som tradition av lös egendom har för skydd mot överlåtarens borgenärer. Om tredje man härleder sin rätt från gäldenären krävs för att undvika utmätning att tredje mannens förvärv är sakrättsligt skyddat mot gäldenärens borgenärer enligt vad som gäller härom. En tredje man som åberopar annan grund för sitt äganderättsanspråk än överlåtelse från gäldenären måste, för att freda egendom i gäldenärens besittning från utmätning för dennes skulder, styrka sin rätt till egendomen.

Att tredje man styrker att han förvärvat egendomen med äganderätt kan inte ensamt ges innebörden att den vid utmätningen alltjämt tillhör honom. När det inte genom de yttre omständigheterna är uppenbart att egendomen tillhör någon annan än gäldenären, har tredje man därför även att visa på vilken grund gäldenären har egendomen i sin besittning utan att äga den, exempelvis genom avtal om deposition, pant eller nyttjanderätt. Det bör då i regel krävas att tredje mans anspråk styrks med skriftligt bevis, såsom avbetalningskontrakt, pantavtal eller nyttjanderättsavtal (prop. 1980/81:8 s. 424). Man kan även tänka sig att tredje man styrker sin rätt t.ex. genom handlingar som visar att egendomen frånstulits honom. Den som överklagar ett beslut om utmätning kan emellertid enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden begära att domstolen skall hålla sammanträde och har därvid möjlighet att förebringa bl.a. vittnesförhör; lagen tillåter också att skriftliga vittnesberättelser åberopas i annan utsträckning än i tvistemål (jfr prop. 1995/96:115 s. 78 och 165 f. samt Gregow i SvJT 2008 s. 162 f.).

Om tredje man lägger fram en i och för sig tillräcklig bevisning för att styrka sitt anspråk skall utmätningen hävas, om inte sökanden presenterar ett sådant stöd för sina invändningar mot tredje mans bevisning att denna inte längre är tillräcklig (jfr angående den s.k. falska bevisbördan NJA 2006 s. 367 med där gjorda hänvisningar samt Fitger, Lagen om domstolsärenden, 2 uppl. 2004, s. 195 f.). Frågan om tredje man har fullgjort sin bevisbörda får sedan avgöras genom en slutlig avvägning av all den framlagda bevisningen. Att i utredningsärenden utredningen inte blir så fullständig och de faktiska omständigheterna inte så allsidigt belysta som i tvistemål kan föranleda vissa modifieringar i kraven på utredning men utgör inte skäl att frångå principen att det åvilar tredje man att styrka sin rätt till egendomen.

Genom det åberopade köpeavtalet, försäkringsbrevet samt utdraget från bilregistret får I.H. anses ha styrkt att hon i juni 2005 förvärvade bilen i eget namn och för egen räkning. Hennes påstående om att bilen därefter omedelbart lånats ut till L.H. vinner stöd av de uppgifter hon lämnat om makarnas och L.H:s ekonomiska och faktiska förhållanden samt av den omständigheten att hon i anslutning till köpet registrerades som ägare och försäkringstagare till bilen. Nu angivna omständigheter har inte heller bestritts av Skatteverket.

I avsaknad av något stöd för att I.H. efter sitt ursprungliga förvärv överlätit äganderätten till bilen till L.H. skulle det kunna anses att I.H. genom vad som nu redovisats förmått styrka sin äganderätt och visa varför L.H. hade besittningen till bilen vid utmätningstillfället.

Skatteverket har emellertid anfört att det i bilregistret den 8 maj 2006 antecknades att en överlåtelse av bilen skett från I.H. till L.H. samt att L.H. vid tiden för utmätningen var registrerad som försäkringstagare beträffande bilen. De av Skatteverket anförda omständigheterna innebär att det inställer sig sådant tvivel om äganderätten till bilen att I.H. inte kan anses ha visat att hon även vid utmätningstillfället den 13 september 2006 var ägare till bilen och att utmätningen därför bör hävas. Vad I.H. har uppgett om anledningen till att L.H. registrerades som ägare av fordonet i fordonsregistret och som försäkringstagare och den av henne åberopade handlingen, ställd till Hovrätten för Västra Sverige, utgör inte tillräckligt stöd för att göra en annan bedömning.

I.H:s överklagande kan därmed inte bifallas. Det föreligger emellertid, som hovrätten också funnit, skäl att meddela henne ett föreläggande enligt 4 kap. 20 § UB.

Den tid av en månad inom vilken I.H. har att väcka talan mot staten och L.H. skall räknas från dagen för HD:s beslut (jfr NJA 1983 s. 358 samt Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, 1987, s. 260).

HD:s avgörande

HD ändrar hovrättens beslut endast på det sätt att tiden för att med tillämpning av 4 kap. 20 § UB väcka talan vid Göteborgs tingsrätt bestäms till en månad från dagen för HD:s beslut.

HD:s beslut den 27 november 2007 om inhibition skall inte längre gälla. Den utmätta personbilen får inte utan I.H:s samtycke säljas förrän tvisten har blivit slutligt avgjord eller tiden för talans väckande har gått ut.

Justitierådet Lena Moore var skiljaktig och anförde:

Nionde stycket, som börjar "I avsaknad av...", och återstoden av domskälen bör ersättas med följande.

Skatteverket har gjort gällande att bilen därefter överlåtits till L.H. Verket har här åberopat att det i bilregistret den 8 maj 2006 antecknades att en överlåtelse av bilen skett från I.H. till L.H. och att L.H. vid tiden för utmätningen var registrerad som försäkringstagare beträffande bilen.

Mot de av Skatteverket anförda omständigheterna skall ställas att I.H. har lämnat en rimlig förklaring till att L.H. registrerades som ägare av fordonet i fordonsregistret och som försäkringstagare och att hennes uppgifter har bekräftats av L.H. och hennes make i den handling som I.H. åberopat i hovrätten. Till detta skall läggas att bilen även därefter enligt I.H. tagits upp i makarnas självdeklaration.

Vid en slutlig avvägning av den framlagda bevisningen finner HD, med hänsyn till de speciella förhållandena i målet, att vad Skatteverket anført inte kullkastar den bevisning som I.H. lagt fram om att hon äger bilen och varför bilen fanns i L.H:s besittning vid utmätningstillfället.

Utmätningen skall därför hävas.

HD:s beslut meddelat: den 23 april 2008.

Mål nr: Ö 2942-07.

Lagrum: 4 kap. 18 och 20 §§ UB.

Rättsfall: NJA 1983 s. 358, NJA 1983 s. 436, NJA 1983 s. 553, NJA 1984 s. 132, NJA 1984 s. 375, NJA 1984 s. 456, NJA 1985 s. 320, NJA 1986 s. 115, NJA 1986 s. 443, NJA 1999 s. 594, NJA 2006 s. 367 och NJA 2007 s. 163.

Sökord: Utsökningsbalken; Utsökningsmål; Föreläggande att väcka talan; Bevisbörda; Ärendelagen; Utmätning
